

El protagonisme d'Inca en el delme del vi del Capítol de la Seu (1400-1420)

Maria del Camí Dols Martorell

Doctora en Història per la Universitat de les Illes Balears.

Adreça electrònica: mariadelcamidols@gmail.com

Paraules clau: delmes, Capítol de la Seu, Inca, vi, celler, recaptacions, despeses.

Resum. *Des de sempre, la vila d'Inca ha tengut un paper preeminent dins del conjunt de la comarca del Raiguer. I en època medieval, aquest comportament també era conegut arreu de Mallorca.*

En aquest cas, cal destacar el paper que va jugar la parròquia d'Inca dins del conjunt del delme del vi de la part del Capítol de la Seu. Inca era el lloc de la venda del tribut, on es podien trobar distints cellers de propietat episcopal; a més, feia de centre redistribuïdor del vi arreu de l'illa.

Per tant, amb la present investigació, es vol donar a conèixer el protagonisme d'Inca dins del delme del vi, quines foren les recaptacions i les despeses suscidades de la venda i recaptació de l'impost eclesiàstic.

Keywords: Tithes, Seu's Chapter, Inca, wine, cellar, income, expenses.

Abstract. *Historically, the town of Inca has had a prominent role in the whole district of es Raiguer. In medieval times, this behavior was also known throughout Mallorca.*

In this case, it is worth highlighting the role it played in the parish of Inca, in the whole of the tithe of the wine of the part of the Chapter of the Cathedral. Inca was the site of the sale of the tribute, where you could find different wineries episcopal property, moreover, made of redistribuïdor Center of wine all over the island.

Therefore, with this research, we want to raise awareness of the role of Inca in the tithe of wine, which were the income and expenses caused by the sale and collection of the ecclesiastical tax.

1. INTRODUCCIÓ

La història vitícola de Mallorca es podria dir que té els seus orígens a partir dels segles VII i VI aC, i queda constatada amb les troballes de vasos i gerres amb els quals es transportava el vi per distintes àrees de la Mediterrània.

Amb l'arribada de Quint Cecili Metel, l'any 123 aC, fou quan la vinya i la producció de vi varen conèixer un important desenvolupament. Així, Plini el Vell, a la seva *Història natural*, testimoniava que *els vins baleàrics es comparen amb els millors d'Itàlia*.

Amb el temps, aquest cultiu va anar assolint unes importants expectatives. Durant el període de la Mallorca islàmica era conegut i emprat, singularment, per al consum de raïm i panses.

Al llarg de la dominació cristiana, la vinya s'expandí ràpidament. De les dades que aportaren Soto i Kichner (2006) es deriva que, després de la conquesta catalana de 1229, la vinya ocupà la part occidental de Mallorca i el vessant sud de la serra de Tramuntana, concretament els territoris dels antics districtes musulmans de *Bunyula-Musa*,¹ *Qanarusa*,² *Suylar*,³ *al-Gibal*⁴ i de *Madina Mayurqa*. Aquesta expansió, segurament, es va fer de manera molt ràpida. La seva distribució es donà en aquelles zones on possiblement la presència de l'agricultura musulmana va ser més intensiva i on existia una major irrigació per mitjans artificials.

Amb el regnat Jaume I s'iniciaren tota una sèrie de programes generals de plantació de vinyes. Concedí llicències de plantació de ceps en els seus dominis, amb reserva del delme. Aquests permisos es donaren a les parròquies de Bunyola, Campos, Felanitx, Manacor, Porreres i Valldemossa.

La seva distribució era ben curiosa, per mor que creixia en terrenys secs i difícils de llaurar. Terrenys on altres productes, com el blat o l'hortalissa, tendrien suficients dificultats per poder-s'hi desenvolupar.

A partir de la conquesta catalana de Mallorca, el conreu de la vinya fou un element fonamental per a la transformació dels paisatges agraris de l'illa.⁵ D'aquesta manera, el cultiu vitícola podria ésser considerat un dels aspectes més importants d'una expansió urbana i feudal. La producció de vi suplia les deficiències del cultiu dels cereals, tan necessaris en època medieval. Per tant, el brou dels ceps, a partir d'aquests moments, fou el símbol d'una nova agricultura urbanitzada, que cercava uns rendiments immediats i monetitzables.⁶

Com a conseqüència de la importància de la vinya i del vi a Mallorca, allò que vol mostrar la present investigació és donar a conèixer l'evolució del delme del vi d'Inca, percebut pel Capítol

1 Bunyola-Valldemossa.

2 Santa Maria-Binissalem-Alaró.

3 Sóller.

4 Escorca.

5 Soto, R.: "La vinya a Mallorca després de la conquesta catalana: un conreu de colonització feudal?", *Estudis d'història agrària*, núm. 26, Barcelona, 2014, pàg. 117.

6 Soto, R.: "La vinya a Mallorca...", pàg. 118.

de la Seu entre els anys 1400 i 1420,⁷ gràcies a l'anàlisi de documentació dipositada a l'Arxiu Capitular de Mallorca, concretament la sèrie de *Mensa Capitular*, on es transcriuen tots els ingressos de cada un dels delmes que recaptaven els canonges, les despeses que se suscitàven de la venda i recaptació de l'impost eclesiàstic, i els beneficis finals anuals. Per altra banda, també es pretén demostrar que la capital de la comarca del Raiguer tenia un lloc preeminent dins del conjunt del tribut, atès el seu paper desenvolupat com a centre distribuïdor del preuat producte arreu de la geografia mallorquina.

D'aquesta manera, cal explicar, primer de tot, què era el delme i a qui o a què afectava. El delme (del llatí *decimum*), la desena part, era un impost que gravava el 10 % de la collita de cereals, vi, oli, hortalissa i bestiar. Estava destinat a assegurar el manteniment de l'Església de Mallorca.

L'origen de l'establiment del delme en el Regne de Mallorca es remunta al privilegi del papa Urbà II, pel qual es concedia al monarca la recaptació íntegra del tribut, ja que passava a ser el propietari de tots aquells territoris que havia conquerit als musulmans, d'acord amb l'esperit de croada.

D'aquesta manera, després de la conquesta cristiana de Mallorca, el rei En Jaume I i els seus porcioners es van retenir la totalitat del delme, més un 25 % per al manteniment de les parròquies. Arribats a l'any 1238, després de la creació de la Diòcesi de Mallorca, aquesta necessitava d'uns béns, d'uns ingressos per tal de poder mantenir-se. Així, els delmes es consideraven com a font de beneficis molt importants, i des d'un primer moment la institució eclesiàstica va pretendre la seva recaptació totals. Per aquest motiu, sempre foren motiu de disputa entre el poder temporal i l'espiritual.

A través de les contínues demandes eclesiàstiques quant a la percepció del delme, el bisbe de la diòcesi mallorquina, Ramon de Torrelles, va poder retenir la tercera part d'aquelles tres parts del delme que li quedaven de les terres de la seva porció.

Però, malgrat tot, les cessions reials atorgades a l'Església no foren suficients per solucionar el problema delmàtic i les demandes continuaven.

El 1315,⁸ el poder espiritual seguia amb les seves antigues pretensions de pertinença dels delmes, i continuaven sol·licitant-los per tots els mitjans, i també els de Menorca. Finalment, el 13 de setembre s'arribà al pacte, conegut com el Pariatge de 1315, entre el monarca Sanç I i el bisbe Guillem de Vilanova, pel qual s'acordà que ambdós poders es repartien els delmes a parts iguals, és a dir, meitat i meitat. A més, es reconeixia l'exercici de la justícia civil de l'Església sobre els béns i les persones de la seva porció temporal.

Amb aquests dos pactes, d'una banda, l'Església augmentava significativament la fracció del delme que ingressava al patrimoni (de 25 a 37,5). De l'altra, el rei reconeixia els drets jurisdiccionals del bisbe sobre els seus dominis.

Això no obstant, i junt amb els intents de poder solucionar el problema que suposava la recaptació del delme, sempre fou motiu de disputa.

⁷ ACM, Mesa Capitular, 2.729-2.745.

⁸ CAMPANER, À.: *Cronicón mayoricense*, Ed. Ajuntament de Palma, 3ª edició, Palma, 1984, pàg. 45.

Per poder vendre i recaptar els distints delmes, hi havia tot un sistema perfectament estructurat i desenvolupat. En primera instància, tant el rei com el Capítol de la Seu feien un recompte de l'anyada que s'havia obtingut de cada un dels productes gravats. Posteriorment, s'encomanava als *portadors de lletres que anassin per totes les parròquies de fora de la Ciutat* per fer la crida, avisar a totes les persones que volguessin adquirir el delme que fossin al lloc i en la data estipulada.

Així doncs, el delme de l'hortalissa es venia el darrer diumenge de gener. El delme del bestiar, entre els dies 16 i 17 de gener, a la plaça del Pa de Ciutat. El delme de l'oli era venut a Bunyola, a la diada de Sant Mateu, el 21 de setembre. El delme del vi, per Sant Bartomeu, 24 d'agost, a Inca. En darrer lloc, el delme dels blats, a Sineu, el darrer diumenge de maig.

Una vegada avisats els forans, i reunits a cada un dels llocs, es procedia a la subhasta pública. Es facultava un corredor perquè dugués a terme la venda, sempre a l'oferta més avantatjosa.

Els compradors (*llevadors-administradors*) de l'impost havien de deixar constància de la transacció-adquisició del dret firmant una notificació, que quedava sota tutela d'un notari.

Tots els ingressos obtinguts es repartien entre el rei, el bisbe i el Capítol. Gràcies a l'estudi de les recaptacions de cada un dels delmes,⁹ hem pogut conèixer com a Mallorca, durant l'època medieval, ja existia una especialització agrícola i ramadera ben definida. D'aquesta manera: la Ciutat-Marratxí en hortalissa; la comarca de la serra de Tramuntana especialista en el cultiu de l'olivera i la posterior producció d'oli; la zona del Raiguer destacà per la seva dedicació vitícola; l'àrea central de Mallorca es caracteritzà pel cultiu de cereals; i en darrer lloc, les demarcacions del Llevant i Migjorn tenien un paper preponderant en la producció de caps de bestiar i el conreu de blats.

Però encetem el tema que ens interessa, com és el delme del vi i, concretament, el comportament que va tenir a Inca, en aquest aspecte.

2. EL DELME DEL VI D'INCA

El cas del conjunt politicoadministratiu d'Inca-Selva-Campanet-Huialfàs, des del primer moment en què es consulten els lligalls, va tenir un protagonisme especial dins de la comarca del Raiguer, i també, per què no dir-ho, arreu de Mallorca.

Si recapitulam, anteriorment hem dit que després de la conquesta catalana es va procedir a un desenvolupament important del cultiu de la vinya i de la producció de vi. Aquestes noves plantacions es van concentrar a les parròquies situades a les faldes de la serra de Tramuntana, bàsicament, i un dels llocs primordials era la vila d'Inca. El Raiguer era la comarca vitícola per excel·lència, i per aquest motiu Inca es va convertir en el lloc de la venda del delme, dia 24 d'agost, per Sant Bartomeu, patró de la vila des de 1230.¹⁰

⁹ Maria del Camí Dols Martorell: *Estudi agro-econòmic de Mallorca i Menorca del 1380 al 1420 segons el delme eclesiàstic*, tesi doctoral, UIB, 2015.

¹⁰ Vegeu Pere Fiol i Tornila: "Sant Bartomeu, patró d'Inca (1230-1643)", *VI Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, 2004.

Les recaptacions del delme del vi d'Inca de la part dels canonges representaven, gairebé, el 70 % del total de la comarca del Raiguer, seguides de ben a prop per les de la parròquia de Robines.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Romeu Cerdà	3 lb
Alaró	Andreu Sunyer Joan Cama	14 lb
Robines	Simon de Ferreres	37 lb 10 s
Sencelles	Pere Rom	6 lb 5 s
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Antoni Sala Girard Ramis</i>	<i>150 lb</i>
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Guillem Martí rector	16 lb 5 s
SUMA TOTAL		226 15 s

Taula 1. Recaptacions del delme del vi del Raiguer de l'any 1400¹¹

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria	Guillemó Tries	3 lb
Alaró	Antoni Simó Guillem Palau	10 lb
Robines	Bartomeu Quintana	25 lb
Sencelles	Francesc Ferragut	4 lb 10 s
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Girard Ramis</i>	<i>105 lb 10 s</i>
Cavalleria de na Bausana de Robines	Mossèn Guillem Martí rector	16 lb
SUMA TOTAL		164 lb

Taula 2. Recaptacions del 1401¹²

11 ACM, Mesa Capitular, 2.728, fol. 2-15.

12 ACM, Mesa Capitular, 2.729, fol. 2-15.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Guillemó Tries	2 lb 10 s
Alaró	Jaume Benejam	11 lb
Robines	Arnau Mates Ponç Osona Pere Llorenç	39 lb
Sencelles	Benet Arrom	2 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Guerau Ferrer peraire</i>	<i>165 lb</i>
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Francesc Rossell	17 lb
SUMA TOTAL		219 lb 10 s

Taula 3. Recaptacions del 1403¹³

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria	Antoni Fuyós	2 lb 10 s
Alaró	Antoni Guitard	12 lb 10 s
Robines	Guillem Garriga	27 lb 10 s
Sencelles	Jaume Joan Guillemó Armengol Simon Esteve	6 lb
<i>Inca</i>	<i>Jaume Martí</i>	<i>135 lb 10 s</i>
Campanet i sa Pobla	Joan Soler Antoni Eixertell	86 lb 18 s
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Guillem Martí rector	20 lb
SUMA TOTAL		245 lb 9 s

Taula 4. Recaptacions del 1404¹⁴

13 ACM, Mesa Capitular, 2.730, fol. 2-16.

14 ACM, Mesa Capitular, 2.731, fol. 2-15.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria	Antoni Gordiola, Guillem Ferragut Guerau Salent	2 lb 10 s
Alaró	Joan Cama	10 lb
Robines	Guillem Garriga Pere Far	35 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Llàtzer Domingo Pere Raboll, Martí Estaràs Bartomeu Raboll</i>	140 lb
Sencelles	Bernat Arrom	4 lb
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Guillem Martí rector	18 lb
SUMA TOTAL		209 lb 10 s

Taula 5. Recaptacions del 1405¹⁵

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria	Blai Santa Pau e sa muller	2 lb 10 s
Alaró	Mossèn Joan Provençal Jaume Campins, Joan Maiol Bartomeu Miralles	15 lb 10 s
Robines	Andreu Ferrer, Jordi Cantarelles Berenguer Terrassa Pere Far, Pere Llorens	47 lb 10 s
Sencelles	Pere Rom	8 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Joan Vilaprim, Arnau Castelló Pere Losa, Cristòfol Bordils Francesc Reial, Antoni Ferrer</i>	225 lb
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Guillem Martí, rector de Robines	29 lb
SUMA TOTAL		299 lb 19 s

Taula 6. Recaptacions del 1406¹⁶

15 ACM, Mesa Capitular, 2.732, fol. 2-15v.

16 ACM, Mesa Capitular, 2.733, fol. 2-15v.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria	Antoni Fuyós Pere Horrach	2 lb 15 s
Alaró	Pere des Brull ciutadà	20 lb
Robines	Andreu Ferrer	52 lb 10 s
Sencelles	Benet Arrom	8 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Pau Piquer Gossalbo Aixemeno</i>	245 lb
Cavalleria de na Bausana de Robines	Mossèn Guillem Martí rector	30 lb
SUMA TOTAL		358 lb 5 s

Taula 7. Recaptacions del 1407¹⁷

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Martí Estalella Miquelí Macip capeller Ramon Sardà	5 lb
Alaró	Antoni Guitard Jaume Parets d'Alaró	16 lb
Robines	Berenguer Fillol Joan ses Oliveres	45 lb
Sencelles	Bernat Cabrer Julià Cabrer	4 lb 2s 6 d
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Jaume Albertí, Gossalbo Ximeno Antoni Salvat pus jove Guillem Dalós tots d'Inca</i>	205 lb
Cavalleria de na Bausana	Mossèn Guillem Martí Antoni Estany	25 lb
SUMA TOTAL		300 lb 2 s 6 d

Taula 8. Recaptacions del 1408¹⁸

17 ACM, Mesa Capitular, 2.734, fol. 2-16.

18 ACM, Mesa Capitular, 2.735, fol. 2-16.

POBLES	LLEVADORS DEL DELME	INGRESSOS
Santa Maria del Camí	Antoni Orrach	5 lb
Alaró	Antoni Domènec Arnau Joan Jaume Campins	17 lb
Robines	Berenguer Fuyol de la Ciutat Joan Moya de Robines	35 lb
Sencelles	Pere Rom	6 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Gossalbo Ximeno Pau Piquer</i>	<i>180 lb</i>
Cavalleria de na Bausana en la parròquia de Robines	Mossèn Guillaume Martí, rector de Robines	20 lliures
SUMA TOTAL		263 lb

Taula 9. Recaptacions del 1409¹⁹

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Alaró	Pere Moragues s a muller	23 lb 10 s
Sencelles	Guillem Bausa Llorenç Batle	9 lb
Robines	Guillem Parets Andreu Ferrer, Jordi Mateu	60 lb 10 s
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Jaume Estaràs Pere Martí, Arnau Castelló</i>	<i>208 lb</i>
Santa Maria del Camí	Antoni Campfuyos Antoni Orrach	5 lb
Cavalleria de na Bausana en la parròquia de Robines	Andreu Ferrer Jordi Cantarelles, Jaume Parets	36 lb 5 s
SUMA TOTAL		337 lb 5 s

Taula 10. Recaptacions del 1410²⁰

19 ACM, Mesa Capitular, 2.736, fol. 2-14v.

20 ACM, Mesa Capitular, 2.737, fol. 2-14v.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Pere Arbós, Martí Estalella Jaume Provençal	7 lb 10 s
Alaró	Guillem Pons	25 lb 10 s
Sencelles	Antoni Horrach, Guillem Bauçà Francesc Ferragut	10 lb
Robines	Pere Martí, Bartomeu Terrassa Antoni Bastard	80 lb 10 s
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Antoni Salvat, Antoni Bordils Jaume Lloret</i>	<i>280 lb</i>
Cavalleria de na Bausana	Jaume Garriga	33 lb 15 s
SUMA TOTAL		437 lb 5 s

Taula 11. Recaptacions del 1411²¹

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Antoni Orrach, Antoni Fuyós	8 lb
Alaró	Pere Pons, Martí Xanxo Joan Mestre sastre	18 lb
Sencelles	Julià Cabrer	8 lb 10 s
Robines	Jaume Noguera, Pere Cantarelles Jaume Cirer, Andreu Cirer Guillem d'Osona, Jaume Llorenç Pere Mitger, tots de Robines	66 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i sa Pobla</i>	<i>Pau Piquer, Garau Ferrer, paraire Guillem Bunyola, teixidor, els dos d'Inca Miquel Piquer paraire de Ciutat</i>	<i>263 lb</i>
Cavalleria de na Bausana	Jaume Cirer	22 lb 10 s
SUMA TOTAL		467 lb 5 s

Taula 12. Recaptacions del 1412²²

21 ACM, Mesa Capitular, 2.738, fol. 2-16v.

22 ACM, Mesa Capitular, 2.739, fol. 2-16.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
RAIGUER		
Santa Maria del Camí	Pere Pons	4 lb 5 s
Alaró	Pere Pons	15 lb
Sencelles	Guillem Bauçà	12 lb 10 s
Robines	Berenguer Fillol	57 lb 10 s
<i>Inca, Campanet, Selva i sa Pobla</i>	<i>No fou venut. Els administradors són Joan Provençal prevere, Bernat Agostenens notari, Cristòfol Torrent</i>	
	Vi embotat entre 19 bótes	412 somades
Cavalleria de na Bausana	Pere Miquel	15 lb
SUMA TOTAL		514 lb 1s

Taula 13. Recaptacions del 1414²³

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Pere Mates	5 lb
Alaró	Miquel Sunyer, Arnau Guitart Antoni Mir, Antoni Déu-lo-feu	15 lb
Sencelles	Antoni Esteve	12 lb
Robines	Berenguer Fiol Bernat Albertí i llurs mullers	50 lb
<i>Inca, Campanet, Selva i Uyalfàs</i>	<i>En Vallespir, Joan Bordells Guillem de Montpeller</i>	<i>250 lb</i>
Cavalleria de na Bausana	Joan Dardona, Ramon Terrassa	24 lb 5 s
SUMA TOTAL		356 lb 5 s

Taula 14. Recaptacions del 1415²⁴

23 ACM, Mesa Capitular, 2.740, fol. 2-16v.

24 ACM, Mesa Capitular, 2.741, fol. 2-16.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria del Camí	Mossèn Joan Tallades prevere	2 lb 10 s
Alaró	Bernat Pi	17 lb
Sencelles	Guillem Armengol, Guillem Bauçà	10 lb 10 s
Robines	Joan Balaguer, Antoni Esteva	47 lb 10 s
<i>Inca, Selva, Campanet i Uyalfàs</i>	<i>Huguet Llops Antoni Ferrer i son fill</i>	255 lb
Cavalleria de na Bausana	Jaume Cirer	37 lb 15 s
SUMA TOTAL		370 lb 5 s

Taula 15. Recaptacions del 1416²⁵

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Antoni Llaurador, Antoni Fuyos	4 lb 10 s
Alaró	Nadal Joan Nicolau Llorenç de Robines	12 lb
Sencelles	Gabriel Febrer	10 lb 10 s
Robines	Jaume Garriga, Gabriel Garriga	62 lb 10 s
<i>Inca, Selva, Campanet i Uyalfàs</i>	<i>Rebut i procurats per Joan Provençal</i>	190 lb 19 s 11 d
Cavalleria de na Bausana	Jaume Noguera, Andreu Cirer	36 lb
SUMA TOTAL		316 lb 9 s 15 d

Taula 16. Recaptacions del 1417²⁶

25 ACM, Mesa Capitular, 2.742, fol. 1-15.

26 ACM, Mesa Capitular, 2.743, fol. 1-15.

POBLES	LLEVADORS	INGRESSOS
Santa Maria	Antoni Horrach	2 lb 10 s
Alaró	Agustí Satria, Arnau Guitard Jaume Campins	18 lb
Sencelles	Francesc Ferragut	8 lb 17 s 6 d
Robines	Antoni Esteve, Andreu Noguera Antoni Cirer	60 lb
<i>Inca, Selva, Campanet i Uyalfàs</i>	<i>Bartomeu Vallespir Antoni Salvat major de dies Jaume Albertí, Antoni Salvat barber</i>	<i>250 lb 7 s 6 d</i>
Cavalleria de na Bausana	Andreu Ferrer	30 lb 9 s
SUMA TOTAL		369 lb 17 s 6 d

Taula 17. Recaptacions del 1418²⁷

POBLES	LLEVADOR	INGRESSOS
Santa Maria	Guillem Balsa	4 lb 10 s
Alaró	Antoni Mir	16 lb
Sencelles	Francesc Ferragut	8 lb 10 s
Robines	Bartomeu Valspir, Jaume Albertí Antoni Salvat	90 lb
<i>Inca, Selva, Campanet e Uyalfàs</i>	<i>Joan Provençal</i>	<i>70 lb 2 s 11 d</i>
Cavalleria de na Bausana	Antoni Salvat, Jaume Albertí Bartomeu Vallespir	32 lb 10 s
SUMA TOTAL		221 lb 12 s 11 d

Taula 18. Recaptacions del 1420²⁸

²⁷ ACM, Mesa Capitular, 2.744, fol. 2-16v.

²⁸ ACM, Mesa Capitular, 2.745, fol. 2-16v.

	1400	1401	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409
CIUTAT	321 lb	300 lb 8 s 4 d	259 lb 5 s 5 d		220 lb 18 s 8 d	213 lb 13 s 2 d	211 lb 11 s 1 d	256 lb 4 s	35 lb 5 s 10 d
SERRA DE TRAMUNTANA	142 lb 5 s 6 d	170 lb	144 lb 8 s 3 d	43 lb 10 s	126 lb 2 s 2 d	150 lb	170 lb 10 s	163 lb 2 s 6 d	145 lb 10 s
RAIGUER	226 lb	164 lb	219 lb 10 s	245 lb 9 s	209 lb 10 s	299 lb 19 s	358 lb 5 s	300 lb 2 s 6 d	263 lb
PLA	53 lb 10 s	52 lb 10 s	58 lb	59 lb	75 lb	115 lb	120 lb	66 lb 7 s	62 lb
LLEVANT - MIGJORN	25 lb 10 s	30 lb 10 s	15 lb 10 s	18 lb	17 lb 10 s	25 lb 7 s 6 d	32 lb 10 s	23 lb	19 lb 10 s
TOTAL	769 lb 6 d	717 lb 8 s 4 d	696 lb 13 s 8 d	511 lb 17 s 11 d	649 lb 10 d	803 lb 10 s 8 d	680 lb 10 s	808 lb 16 s 6 d	525 lb 5 s 10 d

	1410	1411	1412	1414	1415	1416	1417	1418	1420
CIUTAT	134 lb 18 s	124 lb 10 s 9 d	62 lb 16 s 5 d	124 lb 17 s 2 d	156 lb 7 s 5 d	108 lb 12 s 8 d	145 lb 9 s 7 d	118 lb	144 lb 17 s
SERRA DE TRAMUNTANA	37 lb	186 lb 12 s 6 d	174 lb 15 s	181 lb	306 lb 17 s 5 d	144 lb 12 s 6 d	142 lb	125 lb 15 s	140 lb 5 s
RAIGUER	337 lb 5 s	437 lb 5 s	467 lb	514 lb	356 lb 5 s	370 lb 5 s	316 lb 9 s 15 d	369 lb 17 s 6 d	221 lb 12 s 11
PLA	101 lb	96 lb	104 lb	78 lb	75 lb	82 lb	18 lb 17 s 6 d	68 lb	86 lb
LLEVANT - MIGJORN	39 lb 10 s	37 lb 10 s	26 lb 10 s	23 lb 10 s	18 lb	23 lb	20 lb 15 s	13 lb 7 s 6 d	12 lb 10 s
TOTAL	650 lb 3 s	848 lb 3 s 3 d	835 lb 6 s 5 d	921 lb 18 s 2 d	912 lb 9 s 10 d	628 lb 10 s 2 d	638 lb 12 s 4 d	687 lb	605 lb 4 s 11 d

Taula 19. Recaptacions del delme del vi de Mallorca per la part del Capítol de la Seu (1400-1420)

	1400	1401	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409	1410	1411	1412	1414	1415	1416	1417	1418	1420
CIUTAT	41,7	41,8	38,6		34	26,6	31	31,6	6,7	20,7	14,7	7,5	13,5	17	17,3	22,7	17	24
SERRA DE TRAMUNTANA	18,4	23,7	21,5	10,6	19,4	18,6	25	20	27,8	5,7	22	21	19,6	33,6	23	22,3	18,3	23
RAIGUER	29,5	22,8	32,8	47,8	32,3	37,3	52,5	37	50	52	51,5	56	39	55,7	58,8	49,4	53,8	36,7
PLA	7	7,4	8,6	11,5	11,5	14,3	17,6	8	11,8	15,5	11,3	12,4	8,2	8,5	13	3	10	14,2
LLEVANT-MIGJORN	3,3	4,3	2,4	3,5	2,7	3,1	4,8	2,8	3,8	6	4,5	3,2	2	2,6	3,6	3,3	1,8	2,1

Taula 20. Percentatges del delme del vi per comarques

Com es pot observar a les taules, Inca era el principal protagonista del delme del vi. Les seves recaptacions anaven des de 100 fins a 300 lliures anuals. Arribaren els màxims beneficis l'any 1411, amb 280 lliures.

Així mateix, els llevadors del delme d'Inca més concorreguts entre els documents foren Girard Ramis, Guerau Ferrer (paraire), Jaume Martí, Gossalbo Eixemenó i Pau Piquer.

Amb tot, Inca comptava amb infraestructures necessàries per emmagatzemar el vi. Hi havia la disposició d'un celler, en el nostre cas, un celler de propietat episcopal, del qual se sap que fou manat construir el 1263, pel bisbe Torrelles.²⁹

A més, gràcies a la documentació capitular, s'ha pogut constatar que a Mallorca hi havia tota una xarxa de cellers: Robines, Inca, Ciutat, Alcúdia, Sóller, Marratxí, Sineu i en el Castell del Rei.

Figura 1. Recorregut del vi d'Inca

Dins d'aquests grans cellers el vi es guardava dins les bótes, anomenades *congrenyades* per gruixats cèrcols que les envolten, que se subjectaven gràcies a agafalls de ferro, els quals rebien el nom de *congrenyas*.³⁰ D'alguns dels cellers ha quedat constància de quantes bótes disposava, de com estaven col·locades i de quina era la seva capacitat, a més del preu del quarter major.

Per altra banda, part de tot aquest vi produït era destinat a complaure la demanda de Ciutat. Així, durant l'època medieval, es va anar dibuixant arreu de les contrades mallorquines una modesta xarxa de transport i de distribució del vi produït, enllaçant les àrees rurals amb la capital del Regne. Des d'aquests grans cellers, es transportava el vi cap a les diferents tavernes de Ciutat. En elles es

²⁹ Llabrés, J. i Rosselló, R.: *Inca en la història (1229-1349)*, Inca, 1998.

³⁰ Cada un dels cèrcols de fusta, composts per diverses corbes, els quals enrevolten estretament les bótes congrenyades.

venia el vi, en somades, a la menuda, a particulars. A través de la documentació capitular hem pogut saber la denominació de les tavernes, a qui pertanyien, les quantitats de vi que es venien, el preu del quartà major i la mensualitat que cobrava el taverner o tavernera per dur a terme la venda (25 sous mensuals).

LLOC DE VENDA	QUANTITAT VENUDA	PREU QUARTER MAJOR	INGRESSOS
Venut a la taverna, a prop del proador de na Xona	15 somades i 40 qr de mescla	12 d	17 lb 12 s
	88 somades i 220 qr de mescla	14 d	112 lb 18 s 8 d
	30 somades i 60 qr de mescla	14 d	49 lb 9 s 2 d
Venut en el celler del Bisbe i Capítol	4 somades i 12 qr de mescla	10 d	3 lb 15 s
	12 somades i 30 qr de mescla	14 d	15 lb 8 s
Venut en la taverna de la dona Torrella, prop de Santa Fe	4 somades i 10 qr de mescla	12 d	4 lb 8 s
	26 somades i 90 qr de mescla	14 d	46 lb 4 s
	12 somades i 18 qr de mescla	14 d	14 lb 16 s 9 d
Venut a la taverna den Daniel, prop de Sant Miquel	64 somades i 160 qr de mescla	14 d	82 lb 2 s 8 d
	66 somades i 84 qr de mescla	14 d	69 lb 4 s 10 d
Taverna den Carmansó, prop de la plaça den Monsó	4 somades i 10 qr de mescla	14 d	5 lb 2 s 8 d
	12 somades i 30 qr de mescla	12 d	13 lb 4 s
Taverna de na Joaneta, prop de la Quartera	8 somades i 20 qr de mescla	14 d	10 lb 5 s 4 d
	4 somades i 10 qr de mescla	12 d	4 lb 8 s
Taverna de la dona Margarita, prop de la peixateria	16 somades i 40 qr de mescla	12 d	17 lb 12 s
	36 somades i 90 qr de mescla	14 d	46 lb 4 s
SUMA TOTAL			512 lb 7 s 1 d

Taula 21. Compte del delme del vi d'Inca, Selva, Campanet i Huialfàs³¹ de l'any 1414, que suma 924 quarters i mig de vi

³¹ ACM, Mesa Capitular, 2.740, fol. 19v-20.

Data	Taverna	Quantitat	Preu quarter major	Ingressos part Capítol
3/12 a 13/1	Taverna den Daniel Creus	48 somades	16 d	16 lb
2/12 a 15/1	Taverna de la dona Montserra, del cap d'avall de la bosseria	52 somades	16 d	17 lb 7 s 8 d
3/12 a 16/1	Taverna de la dona Eulàlia, prop de lo proador de na Xona	52 somades	16 d	17 lb 6 s 8 d
10/12 a 30/12	Taverna de la dona Lluçia, prop de la porta del Call	20 somades	16 d	6 lb 13 s 4 d
9/1 a 17/1	Taverna de Joanico, a l'Adoberia vella	16 somades	16 d	5 lb 6 s 8 d
27/12 a 5 /1	Celler del reverent senyor Bisbe e Capítol	16 somades	16 d	5 lb 6 s 8 d
24/12 a 14/1	Taverna den Joan Segals, prop de lo pou del mercat	8 somades	16 d	2 lb 3 s 4 d
23/1 a 15/2	Taverna den Daniel Creus, damunt Sant Miquel	43 somades e 14 quartans	18 d	16 lb 6 s 4 d
23/1 a 10/2	Taverna de la dona Monserrada	28 somades	18 d	10 lb 10 s
20/1 a 5/2	Taverna de la dona Eulàlia	16 somades	18 d	6 lb
31/1 a 7/2	Taverna den Joanico	16 somades	18 d	6 lb
7/4 a 23/4	Taverna den Daniel Creus	42 somades	22 d	19 lb 5 s
7/4 a 22/4	Taverna de la dona Eulàlia	48 somades	22 d	22 lb
7/4 a 22/4	Taverna de la dona Monserrada	16 somades	22 d	7 lb 6 s 8 d
13/4 a 22/4	Taverna den Joanico	16 somades	22 d	7 lb 6 s 8 d
		4 somades	22 d	1 lb 11 s 8 d
		1 somada i ½	22 d	11 s 9 d
SUMA UNIVERSAL				167 lb 2 s 5 d

Taula 22. 1420³²

32 ACM, Mesa Capitular, 2.745, fol. 44-45.

Analitzant les taules anteriors, es pot fer una quantificació aproximada del vi que es transportava cap a Ciutat. Solia entregar entre 300 i 400 somades, que venien a 5 sous cada una. En aquest sentit, el preu del quarter major del vi procedent d'Inca oscil·lava entre 22 diners, en el mes d'abril. En canvi, les cotes més baixes es donaven al llarg del mes de desembre i gener, en què el preu era d'entre 12 i 16 diners. No és casual que per aquestes dates fos més barat comprar vi, atès que és el moment just d'haver acabat la verema i d'encetar les primeres bótes de vi novell en els cellers.

L'administrador del delme del vi d'Inca, per la part del Capítol de la Seu, fou Joan Provençal, prevere. Era l'encarregat de rebre les quantitats produïdes de vi i donar compte de les avinences fetes amb el reverent Senyor Bisbe i el Capítol. Al mateix temps també li pertanyia distribuir el vi de la parròquia inquera pels distints cellers de la geografia mallorquina.

Però s'ha de tenir en compte que la venda i recaptació del delme del vi d'Inca, juntament amb el manteniment del gran celler, suposava tota una sèrie de despeses anuals, a les quals s'havia de fer front amb els ingressos aportats del tribut eclesiàstic. D'aquesta manera, gràcies a la documentació capitular, s'han pogut conèixer quins eren els costos del delme del vi, i més concretament a Inca. Les despeses més comunes foren el pagament del corredor de lletres Berenguer Moragues, que anava a avisar els forans de la venda del delme; els jornals de Francesc Vallariola i el seu escuder, encarregats de vendre el delme; quines foren les despeses per arreglar el celler capitular: els sous que cobraven els boters, n'Algaida, Lleonard Ferrer, i en Bernat Sans, també els costos dels cups; alhora, qui endomassava la plaça d'Inca per vendre el delme del vi, en Petro Verger.

CONCEPTE	COST
27/8 A Pere Bover per una lletra qui aporta per les parròquies a tothom que volgués comprar delmes dels vins fossin a Inca el jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
28/8 a Berenguer Moragues, corredor, per lloguer d'una bèstia com anà a Inca per fer les vendes dels vins per 2 jorns a ^o de 4 s per jorn	4 s
DESPESES TOTALS	14 s 3 d

Taula 23. Despeses de l'any 1400³³

CONCEPTE	COST
26/8 Un hom qui aporta una lletra per l'illa, tothom que volgués comprar lo delme del vi que fossin a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Berenguer Moragues corredor, per lloguer d'una bèstia, quan anà a Inca per fer les vendes dels delmes dels vins	4 s 6 d
1/9 A en Guillem Mates corredor, per vendre los delmes dels vins d'Inca	4 s
DESPESES TOTALS	4 lb 8 s 7 d

Taula 24. Despeses de l'any 1401³⁴

³³ ACM, Mesa Capitular, 2.728, fol. 36.

³⁴ ACM, Mesa Capitular, 2.729, fol. 35v-36v.

CONCEPTE	COST
24/8 Jaume Bover que aporta una lletra per comprar delmes del vi que fos a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Berenguer Moragues corredor, per lloguer d'una bèstia com anà a Inca per fer les vendes dels vins	6 s
D'aquelles 111 lb 19 s 4 d que costa tornar lo celler d'Inca i que toca pagar la meitat al Capítol	55 lb 19 s 8 d s
DESPESES TOTALS	56 lb 16 s 11 d

Taula 25. Despeses de l'any 1403³⁵

CONCEPTE	COST
A en Miquel Borràs que duu una lletra a defora per totes les parròquies per comprar delmes dels vins fos a Inca per Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Berenguer Moragues per lloguer d'una bèstia com anà a Inca per fer les vendes dels vins	6 s
DESPESES TOTALS	17 s 3 d

Taula 26. Despeses de l'any 1404³⁶

CONCEPTE	COST
24/8 Un hom qui aporta una lletra defora, tothom que volgués comprar delmes dels vins, fos a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Berenguer Moragues, corredor, per lloguer de la bèstia com anà a Inca per fer les vendes dels delmes dels vins	6 s 11 d
Al senyor n'Algaida, boter, per cèrcols i adob que feu en lo celler del senyor Bisbe i Capítol	5 lb 2 s
A Leonard Ferrer per l'adob que feu en el celler del Bisbe i del Capítol d'Inca	5 lb 8 s 7 d
DESPESES TOTALS	11 lb 8 s 8 d

Taula 27. Despeses de l'any 1405³⁷

35 ACM, Mesa Capitular, 2.730, fol. 38v-39.

36 ACM, Mesa Capitular, 2.731, fol. 38v.

37 ACM, Mesa Capitular, 2.732, fol. 38-38v.

CONCEPTE	COST
24/8 1 hom qui aporta una lletra per comprar delmes del vi, que fos a Inca, el dia de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Berenguer Moragues, corredor, per lloguer de la bèstia amb què anà a Inca per fer les vendes del vi	4 s
Adob que feren los compradors en los cups del celler d'Inca	15 s 9 d s
DESPESES TOTALS	1 lb 3 s

Taula 28. Despeses de l'any 1406³⁸

CONCEPTE	COST
22/8 pagui a un hom qui aporta una lletra per les parròquies de defora que tothom que volgués comprar delmes del vi, anassin a Inca, lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Moragues corredor, qui anà a Inca per fer les vendes del delme del vi. Per lloguer s'una bèstia	6 s
DESPESES TOTALS	17 lb 3 d

Taula 29. Despeses de l'any 1407³⁹

CONCEPTE	COST
26/6 A Antoni Avinyó, guixer per l'adob de la canal que feu en lo celler del bisbe	7 s 6 d
A Ferrando, qui aporta una lletra per l'illa, que tothom que volgués comprar lo delme dels vins fos a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
Al corredor qui anà a Inca per lloguer de la seva bèstia	4 s
A Bernat Sans, boter, per l'adob que feu al cup major del celler d'Inca	17 lb 16 s 6 d
DESPESES TOTALS	18 lb 19 s 3 d

Taula 30. Despeses de l'any 1409⁴⁰

38 ACM, Mesa Capitular, 2.733, fol. 32v, 35.

39 ACM, Mesa Capitular, 2.743, 31.

40 ACM, Mesa Capitular, 2.736, fol. 24.

CONCEPTE	COST
24/8 A Joan Provençal prevere, procurador del Capítol a Inca, per la messiò que havia fet la vigília de Sant Bartomeu i lo jorn de Sant Bartomeu que feu les vendes dels delmes del vi	3 lb 15 s
Dues bèsties que lloga per anar a vendre los delmes en les quals cavalca Pere ça Costa	22 s
Una bèstia en la qual cavalca lo corredor que encantat los delmes	4 s
A aquells qui portaren lletres per les parròquies de defora a tothom qui volgués comprar delmes del vi que fossen a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11x 3 d
A en Cardona per metre lo tapit, bancs a la plaça del pa lo primer diumenge après Sant Bartomeu per tenir encant dels delmes romasos a vendre	4 d
DESPESES TOTALS	5 lb 16 s 7 d

Taula 31. Despeses de l'any 1410⁴¹

CONCEPTE	COST
23/8 A Joan Provençal, procurador del Capítol a Inca, per la messiò que feu la vigília de Sant Bartomeu, que fou en dissabte, diumenge, dilluns que fos Sant Bartomeu, que feu vendes del delme del vi per sopars i dinars	4 lb 9 s 2 d
2 bèsties que llogui com anam a vendre el vi, en que cavalca Vallariola i son escuder, a raó de 4 s 6 d per jorn	8 s
Doni al corredor d'Inca per cridar a tothom que volgués tornar les dites bèsties a Ciutat	6 d
Costaren 2 bèsties per ops del dit Francesc com partir a Inca, a raó de 5 sous cada una	10 s
1 bèstia en la qual cavalca un dels corredors que anaven a encantar lo delme del vi d'Inca	4 s
Als portadors de lletres que anaren per la terra que tothom que volgués comprar delmes del vi fossin a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
Per los bancs i tapit, a metre a la plaça del pa, com venem los delmes, qui eren romasos a vendre del dit vi	4 d
DESPESES TOTALS	6 lb 3 s 3 d

Taula 32. Despeses de l'any 1411⁴²

41 ACM, Mesa Capitular, 2.737, fol. 44.

42 ACM, Mesa Capitular, 2.738, fol. 49-50v.

CONCEPTE	COST
23/6 Als portadors de lletres que anaren a les parròquies de fora de Ciutat a tothom que volgués comprar delmes del vi, que fossen a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
Una bèstia en que cavalca un dels corredors que encantaren lo dit delme del vi	4 s
2 besties on cavalquen Francesc Vallariola com anam a vendre los delmes del vi e partint de les vendes anam a Sineu per mesurar los blats e triguem les dites besties per 5 jorns entre Inca i Sineu a rau de 4 sous per jorn	2 lb
A en Cellent per metre bancs i tapits a la plaça del pa com venem los delmes del vi	4 d
A Joan Provençal procurador d'Inca per la messiò que havia en la vigília de Sant Bartomeu e lo jorn de Sant Bartomeu que feu les vendes del vi	4 lb 12 s 7 d
DESPESES TOTALS	7 lb 8 s 2 d

Taula 33. Despeses de l'any 1412⁴³

Missions del delme de vi d'Inca, que són a pagar per la part del Capítol

CONCEPTE	COST
A Bernat Agostenencs per raó dels treballs sostenguts en les veremes del delme d'Inca i per cercar escriptures faents per la qüestió quins manera contra els habitants d'inca sobre l'onzena de la verema	7 lb 10 s
14/12 A mossèn Cristòfol Torrent per sos treballs de les veremes d'Inca per ells sostenguts	6 lb
7/3 Mossèn Joan Provençal per son salari de les damunt dites veremes i per llevar i procurar les avinences del delme del vi	7 lb 10 s
Delme de la dita verema de llevar així amb los traginers que havien llogats com altres que portaven la verema en los cellers com aquells qui follaven la verema i en aquells que lavaven cup, botes i altres moltes missions	16 lb 17 s 7 d
DESPESES TOTALS	37 lb 17 s 7 d

⁴³ ACM, Mesa Capitular, 2.739, fol. 43v.

Missions fetes a Ciutat, més compra de vi per fer mescles

CONCEPTE	COST
20/2 De port d'Inca a Ciutat= 312 somades de vi a raó de 5 s per somada	103 lb
Als portadors de lletres que anaven a les parròquies de fora de Ciutat a tothom que volgués comprar delme del vi que fossen a Inca lo dia de Sant Bartomeu	11 s 3 d
1 bèstia en que cavalca 1 dels corredors qui anaven a encantar los delmes del vi	4 s
A Petro Verguer per metre los bancs i tapits a la plaça del pa	4 d
A Joan Provençal per la messió que havia feta en Inca lo jorn de Sant Bartomeu com venem los delmes	2 lb 16 s 3 d
A Joan Provençal per lo salari dels treballs que ha sostenguts en lo delme de les veremes d'Inca i per llevar les avinences de les dites veremes	7 lb 10 s
A Joan Provençal d'aquelles 3 lb, les quals ha comprat un cubell gran amb 2 congrenys per obs del celler d'Inca	1 lb
DESPESES TOTALS	115 lb 1 s 10 d

Taula 34. Despeses de l'any 1414⁴⁴

CONCEPTE	COST
22/8 Als portadors de lletres que encantaven los delmes, tothom que volgués comprar delmes del vi, anessin a Inca el dia de Sant Bartomeu	12 s 3 d
1 bèstia en que cavalca un dels corredors que encanten los dits delmes	4 s
En Petro Verger, per metre los bancs i tapits a la plaça del pa	4 d
Despenem a Inca la vigília de Sant Bartomeu amb 2 jorns següents, dissabte i diumenge, com venem los dits delmes, entre pa, vi, carn i altres coses necessàries, així com es acostumat	3 lb 12 s 7 d
Despenem en los dits 3 jorns, dita quantitat de les quals fou despenedor i administrador Alonso de Pedrola	3 lb 12 s 7 d
Per lo adob del celler d'Inca 1412	10 s 11 d
DESPESES TOTALS	8 lb 11 s 9 d

Taula 35. Despeses de l'any 1415⁴⁵

44 ACM, Mesa Capitular, 2.740, fol. 21-22v, 57v-59.

45 ACM, Mesa Capitular, 2.741, fol. 44v, 46v-47.

CONCEPTE	COST
17/8 Portadors de lletres per comprar delmes del vi, fossen el dia de Sant Bartomeu a Inca	11 s 3 d
1 bèstia en que cavalca un dels corredors	4 d
Per metre los bancs i tapits a la plaça del pa lo diumenge après Sant Bartomeu	4 d
Al corredor de Robines qui encanta lo delme del vi de Robines del senyor Bisbe i Capítol	1 s
17/9 Antoni Sallent per messiò d'ell i la bèstia com anem a vendre i lliurar los delmes del vi a Santa Maria des Camí i Bunyola	4 s 2 d
16/1 A mossèn Joan Provençal per l'adob del celler d'Inca del 1415	17 s 5 d
A mossèn Joan per l'adob del celler dessús dit de 1416	4 lb 13 s 2 d
A Joan Provençal per la messiò que feu a Inca lo jorn de Sant Bartomeu com venem los delmes del vi	4 lb 5 s 2 d
DESPESES TOTALS	10 lb 12 s 10 d

Taula 36. Despeses de l'any 1416⁴⁶

⁴⁶ ACM, Mesa Capitular, 2.742, fol. 49-51v.

CONCEPTE	COST
Messions del vi d'Inca, amb el port de vi i de taverneres i d'altres costos: <ul style="list-style-type: none"> • 1 parell de portadores amb el port = 11 s 6 d • 1 rest per ops dels torns del cups d'Inca= 4 s • Llevar el delme d'Inca i de Selva= 21 lb 2 s 9 d • Mesures i mig quarter que mis per les tavernes, llevar bótes i fonar en lo celler del senyor Bisbe i per rentar 62 bótes= 2 lb 4 s 10 d • Tavernera den Daniel Creus per un mes i 8 jorns= 2 lb 18 s • Tavernera del poador de na Xona per un mes i 20 jorns= 2 lb 10 s • Tavernera del celler del Bisbe i Capítol per un mes i 2 jorns= 2 lb i 12 s • De port 250 somades de vi d'Inca fins a Ciutat= 31 lb 5 s • Per treballs de mossèn Joan Provençal per procurar i administrar el delme del vi d'Inca i llevar les avinences del dit vi= 7 lb 10 s 	65 lb 15 s 8 d
A 22 d'agost, pagui als portadors de lletres qui anaren per les parròquies de fora que tothom qui volgués comprar delmes del vi fossen a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
Lloguer d'una bèstia en que cavalca un dels corredors qui encantaren los dits delmes	4 s
Per metre bancs i tapits a la plaça del pa	4 d
A 20 d'octubre, pagui a mossèn Joan Provençal per adobar les teulades i querenes ⁴⁹ del celler del bisbe i capítol d'Inca	10 s 7 d
Pagui a Joan Provençal per la missió que feu a Inca lo jorn de Sant Bartomeu com venem los delmes del vi	2 lb 12 s 1 d
Pagui a mossèn Joan Provençal per fer de nou un cup del celler d'Inca i fer un congreny nou del sol i metre-hi moltes dogues d'olivera i fonadura de melis i per adobar un canyís del dit cup i moltes altres messions necessàries en el dit celler	17 lb 15 s 8 d
DESPESES TOTALS	87 lb 9 s 7 d

Taula 37. Despeses de l'any 1417⁴⁷

47 ACM, Mesa Capitular, 2.743, fol. 44, 62, fol. 64v.

48 Filera de teules o lloses cobertores, posades horitzontalment a la part més alta de la teulada o del llosat per cobrir en tota sa longitud l'aresta d'unió dels dos aiguavessos

1418⁴⁹

CONCEPTE	COST
25/8 als portadors de lletres qui anaren per les parròquies de fora la Ciutat que tothom que volgués comprar delmes del vi fos a Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
Una bèstia en què cavalca l'escuder de mossèn Vallariola	8 s
Per lloguer de la bèstia en què cavalca un dels corredors qui encantaren lo dit delme a Inca	4 s
A en Pedro per metre los bancs e tapits a la plaça del pa	4 d
20/3 a mossèn Joan Provençal per l'adob del celler d'Inca	5 lb 9 s 3 d
A mossèn Joan Provençal per la messiò que feu lo jorn de Sant Bartomeu a Inca com venem los delmes del vi	2 lb 17 s 2 d
Compte del porxo del celler del reverend senyor Bisbe e honrat Capítol que es feu en mes de juny <ul style="list-style-type: none"> • 2 doblers de fusta de València amb lo port= 9 lb • De cerar= 1 lb 13 s 8 d • Mestres amb l'abeuratge qui obriren lo dit porxo, manobra, guix, morter, clavó, taules, fula vermella e altres messions menudes= 10 lb 17 s 6 d • Acerar un fust de nelis= 6 d • 1 taula nova amb pegues per ops de les veremes la qual se té en temps de verem davall lo dit porxo= 1 lb 	22 lb 11 s 8 d
DESPESES TOTALS	31 lb 4 s 4 d

Taula 38. Despeses de l'any 1418⁵⁰

49 ACM, Mesa Capitular, 2.744, fol. 61-63v.

50 ACM, Mesa Capitular, 2744, fol. 61-63v.

CONCEPTE	COST
<p>Missions fetes per Pere Piris per lo delme del vi d'Inca</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mitges quarteres e mesures per vendre en les tavernes a diverses fors= 4 s • De port d'Inca fins a Ciutat 437 somades de vi a° de 5 s per somada= 27 lb 6 s 10 d • A la taverna den Daniel Creus per 4 mesos e quinze jorns a° d' 1 lb 10 s lo mes= 1 lb 6 s 3 d • A Joan Segol per 20 jorns que vené lo vi= 5 s • A la dona Monserrada per 2 mesos e 24 jorns a° de 30 s lo mes= 1 lb 1 s • A la dona Eulàlia per 3 mesos e 4 jorns que vené el vi a° de 30 s lo mes= 1 lb 3 s 6 d • A la tavernera de Joanico de misser Arnau des Mur per un mes e 20 jorns que vené lo vi= 12 s 6 d • A la dona Llúcia tavernera per un mes= 7 s 6 d • A la dona Caterina qui venia al celler del reverend senyor Bisbe e Capítol per 19 jorns que vené el vi= 4 s 9 d • Rentar 109 bótes a° de 4 d per bóta= 9 s 1 d • 11 crides amb lo vi= 6 s 1 d • Per totes les missions fetes per Joan Provençal en lo delme de la verema del vi d'Inca e de Selva, això és llevar cups e bótes, homens que llogaren amb bèsties per tirar lo delme contínuament e alres molts qui tiraven a viatges, foladors qui trapijaven la verema, menjar e beure als dits foladors e altres moltes missions menudes= 17 lb 15 s 7 d 	51 lb 2 s 1 d
25/8 als portadors de lletres qui anaren per les parròquies fora la Ciutat, que tothom que volgués comprar delmes del vi, que fos en la vila d'Inca lo jorn de Sant Bartomeu	11 s 3 d
A en Padró, un dels corredors per lloguer s'una bèstia en què cavalca	6 s
Per metre los bancs e tapits a la plaça del pa lo diumenge següent après Sant Bartomeu	4 d
2 jornals d'una bèstia en què cavalca l'escuder de mossèn Jaume Martí com anam a vendre los dits delmes	8 s
4/10 a mossèn Joan Provençal per treure les vinasses dels cups e feus de les bótes del celler d'Inca del 1417 e per lloguer de 5 bótes grosses	2 lb 14 s 11 d
A mossèn Joan Provençal per una bóta que compra d'olivera amb 4 congenys e adob del celler l'any 1420	11 lb 3 s 6 d
A mossèn Joan Provençal per la messió que havia feta lo jorn de Sant Bartomeu com venem los delmes del vi	3 lb 2 d
A Pere Peris a Consell, com veniem d'Inca a Ciutat de vendre los dits delmes, per beure e refrescar a mossèn Jaume Martí	1 s
DESPESES TOTALS	68 lb 19 s 3 d

Taula 39. Despeses de l'any 1420⁵¹

51 ACM, Mesa Capitular, 2.745, fol. 45V, 54.

Amb tot, a manera de conclusió, una vegada analitzada tota la documentació generada pel Capítol de la Seu amb referència al delme del vi, es pot observar com Inca jugava el paper de *hinterland* del vi produït a la Balear major. Era lloc de venda de l'impost eclesiàstic, era des d'on el vi viatjava fins a Ciutat, on es venia a les distintes tavernes de la capital. En aquest sentit, les produccions vinícoles inquieres eren elevades, en comparació d'altres parròquies, en primer lloc, de la comarca del Raiguer, però també respecte a altres viles de Mallorca.

Al mateix temps que les produccions de vi eren considerables, els ingressos del delme del vi d'Inca foren molt importants per als canonges de la Seu. Eren uns dels més alts de Mallorca.

Per totes aquestes qüestions, la vila d'Inca va esser la protagonista del delme del vi del Regne de Mallorca al llarg de l'època medieval.

3. BIBLIOGRAFIA

- 1 Alcover, A. i Moll, F.: *Diccionari català-valencià-balear*, Ed. Moll, Palma, 1932.
- 2 Alzina, Jaume *et alii*: *Història de Mallorca*, col. "Els Treballs i els Dies", volum I, ed. Moll, Palma, 1982.
- 3 Arxiduc Lluís Salvador: *Las Islas Baleares*.
- 4 Barceló Crespí, M.: "Aspectes agraris d'un nucli urbà", *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, 44, ed. BSAL, Palma, 1988.
- 5 Barceló Pons, B.: "El desarrollo del cultivo de la vid en Mallorca", *Boletín de la Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Mallorca*, volum 624, Palma, 1959.
- 6 Barceló Ramis, G.: "Difusió del conreu de la vinya de Llubí a finals del segle XVI i inicis del XVII", *III Jornades Locals de Porreres*, ed. Ajuntament de Porreres, Porreres, 2010.
- 7 Binimelis Sebastià, J.: *Evolució de la vinya i de la producció vinícola a les Illes Balears*, tesi doctoral, UIB, 1990.
- 8 Calafat Vich, B.: "Aproximació a l'evolució de la vinya i els vins a la vila de Santa del Camí (segles XIII-XX)", *II Jornades d'Estudis Locals de Santa Maria*, ed. Ajuntament de Santa Maria, Santa Maria, 1999.
- 9 Caldentey Brunet, J., Grimalt, F. i Ordinas, A.: "El paisatge vitícola actual i històric de Mallorca a través de la toponímia", *XVIII Jornada d'Antroponímia i Toponímia*, ed. UIB, Palma, 2005.
- 10 Campaner, À.: *Cronicón mayoricense. Noticias y relaciones históricas de Mallorca desde 1229 á 1800*, ed. Ajuntament de Palma, Palma, 3ª edició, 1984.
- 11 Cateura Bennàsser, P.: *El regne esvaït: desenvolupament econòmic, subordinació política i expansió fiscal (Mallorca, 1300-1335)*, ed. El Tall, Palma, 1998.
- 12 "Fiscalidad en el Reino de Mallorca (1300-1360)", *XVII Congrès de la Corona d'Aragó*, coord. Salvador Claramunt Rodríguez, ed. Universitat de Barcelona, Barcelona, 2003.
- 13 *L'administració atrapada: crèdit, finances i adaptacions fiscals en el Regne de Mallorca: segle XV*, ed. El Tall, Palma, 2003.
- 14 (coord.): *Comprar, vendre i pagar al rei. Els impostos indirectes del Regne de Mallorca (segles XIV-XV)*, ed. El Tall, Palma, 2006.
- 15 (coord.): *Recaptar per a pagar deutes: el còdex 29 de l'Arxiu del Regne de Mallorca (1390)*, col. "El Tall del Temps Major", núm. 18, ed. El Tall, Palma, 2009.

- 16 *El crèdit i el sistema financer del Regne de Mallorca: segles XIV-XV*, ed. Consell de Mallorca, Palma, 2009.
- 17 “El sistema fiscal del Regne de Mallorca en els inicis de la crisi”, *Mayurqa*, núm. 27, ed. UIB, Palma.
- 18 Chapham, J. H. i Power, E.: *Historia económica de Europa. La vida agraria en la Edad Media*, volum I, ed. Revista de Derecho Privado, Madrid.
- 19 Ciurana Galceran, J.: *Els vins de Catalunya*, ed. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 4ª edició, 1991.
- 20 Deyà Bauzà, M.: “El conreu de la vinya a meitat del segle XVI a Alcúdia: l'impacte dels privilegis de 1556”, *IV Jornades d'Estudis Locals d'Alcúdia*, ed. Ajuntament d'Alcúdia, Alcúdia.
- 21 Dols Martorell, M. C.: “Els delmes de la vila d'Inca (1409-1417)”, *XI Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, ed. Ajuntament d'Inca, Inca, 2010.
- 22 *Delmes i despeses de la Seu de Mallorca durant el regnat de Ferran I d'Antequera (1409-1417)*, memòria d'investigació, Universitat de les Illes Balears, 2012.
- 23 *Estudi agro-econòmic de Mallorca i Menorca del 1380 al 1420 segons el delme eclesiàstic*, tesi doctoral, UIB, 2015.
- 24 Escuder, M.: “Delme i producció agrària (1380-1412)”, *III Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, ed. Ajuntament d'Inca, Inca, 1996.
- 25 Fatjó Gómez, P.: “La contabilidad de una institución eclesiástica desde la perspectiva del historiador económico”, *IX Congreso de la Asociación Española de Contabilidad y Administración de Empresas*, Barcelona, 2001.
- 26 Fiol Tornilla, P.: “Sant Bartomeu, patró d'Inca (1230-1643)”, *VI Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, ed. Ajuntament d'Inca, Inca, 2004.
- 27 Grimalt, F.: *El vi a Mallorca*, ed. Documenta Balear, Palma, 1997.
- 28 Ibáñez Rodríguez, M. (coord.): *El lenguaje de la vid y el vino y su traducción*, ed. Universidad de Valladolid, Valladolid, 2006.
- 29 Juan Escuder, M.: “Delme i producció agrària, 1380-1412”, *III Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, ed. Ajuntament d'Inca, Inca, 1996.
- 30 Juan Vidal, J.: “Los diezmos en la diócesis de Mallorca en el siglo XVI”, *Mayurqa*, núm. 22, ed. UIB, Palma, 1989.
- 31 “Evolució de la producció vitícola a Mallorca entre els segles XIV i XVII”, *Vinyes i vins, mil anys d'història: actes i comunicacions del III Col·loqui d'Història Agrària sobre mil anys de producció, comerç i consum de vins i begudes alcohòliques als Països Catalans*, coord. Emili Giralt i Raventós, Barcelona, 1993.
- 32 Kirchner, H. i Soto, R.: “Les tècniques agràries andalusines i les transformacions posteriors a la conquesta catalana a les Illes Balears”; *Història de la Ciència a les Illes Balears*, volum 1, Barcelona, 2006.
- 33 Llabrés, J. i Rosselló Vaquer, R.: *Inca en la història (1229-1349)*, ed. Ajuntament d'Inca, Inca, 1998.
- 34 López Bonet, F.: *El diezmo en el reino de Mallorca y en la estructura económica de la Procuración Real: 1315-1396*; tesi doctoral; UIB, Palma, 1986.
- 35 “L'estudi del delme recaudat per la procuració reial de Mallorca en el segle XIV i el seu interès respecte a l'aproximació de la cojuntura agrària”; *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, núm. 39, Palma, 1983.
- 36 “Dominis seculars, patrimoni eclesiàstic i rendes decimals a la Mallorca cristiana”; *Mayurqa*, núm. 2, ed. UIB, 1989.

- 37 “La estructuración de los patrimonios señoriales: el diezmo (1230-1276)”, *Història de les Illes Balears*, volum 6, Palma.
- 38 “Fiscalitat i producció agrària: la percepció del delme a Mallorca”, *Comprar, vendre i pagar al rei: els impostos indirectes al Regne de Mallorca: segles XIV-XV*, ed. El Tall, Palma, 2005.
- 39 “Para una historia fiscal de la Mallorca cristiana (siglos XIII-XIV)”, *Anuario de Estudios Medievales*, núm. 38, 2008.
- 40 Maldonado, J i Ramos, A. (ed.): *Encuentro de historiadores de la vitivinicultura espanyola*, ed. Ayuntamiento del Puerto de Santa María, Cádiz, 2000.
- 41 Manera Erbina, C.: “Viticultors a Mallorca: l’avenç de la vinya al segle XVIII”, *Estudis d’història agrària*, núm. 9, ed. Curial, Barcelona, 1992.
- 42 Pastor Sureda, B.: “Situación de la viña en Baleares al finalizar el siglo XIX”, *Fontes Rerum Balearium*, volum 3, Palma, 1979-1980.
- 43 Rallo García, J.: *Reestructuració i reconversió de la vinya*, ed. Conselleria d’Agricultura i Pesca, Palma, 2003.
- 44 Revilla Calvo, V.: *Producción cerámica, viticultura y propiedad rural en Hispania Tarraconensis (s. I a.C.- III d.C.)*, ed. L’estaquirot, Barcelona, 1995.
- 45 Reywer, A.: *Manual de viticultura*, ed. Mundi-Prensa, Madrid, 2005.
- 46 Riera Melis, A. (coord): *Crisi frumentàries, iniciatives privades i polítiques públiques de proveïment a les ciutats catalanes durant la baixa edat mitjana*, ed. Institut d’Estudis Catalans, Barcelona, 2013.
- 47 Rosselló Bordoy, G. i Barceló Crespí, M.: *La Ciudad de Mallorca*, ed. Lleonard Muntaner, Palma, 2006.
- 48 Sastre Moll, J: “Economía y sociedad en el reino de Mallorca. Primer tercio del siglo XIV”, *Trabajos del Museo de Mallorca*, núm. 40, Palma, 1986.
- 49 “Els cellers reials en el Regne de Mallorca (1310-1343). El celler reial de Porreres”, *I Jornades d’Estudis Locals de Porreres*, ed. Ajuntament de Porreres, col. Patrimoni de Porreres, núm. 9, Felanitx, 2005.
- 50 *La Seu de Mallorca (1390-1430). La prelatura del bisbe Lluís de Prades i Arenós*, ed. CIM, Palma, 2007.
- 51 Serrano Espases, A. (coord.): *El vi a Mallorca: del passat al present*, ed. CIM, Palma, 2007.
- 52 Soldevila I Temporal, X: *La viticultura y el comercio del vino en la Cataluña del siglo XIV*, 2000.
- 53 Soler Summers, G.: *Vinos de Baleares*, ed. Editora Balear, Palma.
- 54 Soto, R.: “La vinya a Mallorca després de la conquesta catalana: un conreu de colonització feudal?”, *Estudis d’història agrària*, núm. 26, Barcelona, 2014.
- 55 Trenchs, J.: *El vi a la taula reial: Documents per al seu estudi a l’època del rei Cerimoniós*.
- 56 Unwin, T.: *El vino y la viña: geografía histórica de la viticultura y el comercio del vino*, ed. Tusquets, Barcelona, 2001.
- 57 Urgell Hernández, R. (dir.): *Libro de los reyes: Libro de franquicias y privilegios del reino de Mallorca. Códice número 1 del Archivo del Reino de Mallorca*, ed. UIB, Palma, 2010.

XVII
JORNADES
D'ESTUDIS
LOCALS
D'INCA